

NWSA-Fine Arts
ISSN: 1306-3111/1308-7290
NWSA ID: 2015.10.1.D0163

Status : Original Study
Received: October 2014
Accepted: January 2015

E-Journal of New World Sciences Academy

Gülce Coşkun Şentürk

Muğla Sıtkı Koçman University, gulcecoskun@mu.edu.tr, Muğla-Turkey

Gözde Yüksel

Necmettin Erbakan University, gozdecoskun@hotmail.com, Konya-Turkey

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2015.10.1.D0163>

MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ PSİKOLOJİK TİPLERİ İLE ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİMLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmada, müzik öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ve psikolojik tipleri saptanarak, tespit edilen eleştirel düşünme eğilimlerine göre psikolojik tipleri arasında fark olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmaya, 2013-2014 eğitim öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim dallarında müzik eğitimi gören 217 üniversite öğrencisi katılmıştır. Katılımcılara kişisel bilgi formu ile birlikte California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (The California Critical Thinking Disposition Inventory/ CCTDI) ve Myers Briggs Tip Belirleyicisi (MBTI) uygulanmıştır. Örneklemi oluşturan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimi puanları ortalamalarının (219,91±23,312) oldukça düşük olduğu ve hiçbir öğrencinin yüksek eleştirel düşünme eğilimine sahip olmadığı saptanmış, psikolojik tip kombinasyonları ise ağırlıklı olarak "ESTJ, ISTJ, ESTP, ESFJ, ISTP ve INTP" olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan örneklemi oluşturan müzik öğretmeni adaylarının psikolojik tiplerine göre eleştirel düşünme eğilimleri incelendiğinde, dış dünyaya yönelme şekillerine göre yargısal olanların algısal olanlara, karar verme tercihlerine göre ise düşüncelerin duygusalara göre daha yüksek eleştirel düşünme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik Eğitimi, Eleştirel Düşünme, Psikolojik Tip, California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği, Myers Briggs Tip Belirleyicisi

CRITICAL THINKING DISPOSITION AND PSYCHOLOGICAL TYPES OF MUSICAL EDUCATION STUDENTS

ABSTRACT

The aim of this study is to explain the critical thinking tendencies and the psychological types of musical education students. Two hundred and seventeen students who study musical education at Muğla Sıtkı Koçman and Necmettin Erbakan Universities have participated. In order to evaluate the critical thinking tendencies and psychological types of students, The California Critical Thinking Disposition Inventory (CCTDI) and Myers-Briggs Type Indicator (MBTI) questionnaires were completed by the students. The results showed that the mean of the critical thinking tendency scores (219,91±23,312) of students was not up to the mark and not any students have high tendency, besides the prevalent psychological type combinations are ESTJ, ISTJ, ESTP, ESFJ, ISTP, and INTP. As a conclusion, the students who are judging have higher critical thinking tendency than the students who are perceptual, according to the connection type associated with environment of the students. Besides, the thinking students have higher critical thinking tendency than the emotional students according to the decision making process.

Keywords: Music Education, Critical Thinking, Psychological Types, The California Critical Thinking Disposition Inventory, Myers-Briggs Type Indicator

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Günümüz yenilikçi eğitim yaklaşımlarına bakıldığında, öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre yapılandırılmış öğretimin, eğitim sürecini olumlu yönde etkilediği kanısının yaygınlaştığı görülmektedir. "Bireyler arasındaki farklılıklardan çoğu zaman ilk dikkat çeken fiziksel farklılıklardır. Ancak, bilindiği gibi, bireyler yalnızca fiziksel açıdan değil, zihinsel (bilişsel), psikolojik, toplumsal ve kültürel açıdan da birbirlerinden farklılıklar göstermektedir" (Kuzgun ve Deryakulu, 2006:1). Bu farklılıkların bir kısmı toplumsal ve kültürel etkileşim ile zaman içerisinde değişikliğe uğrayabiliyor olsa da doğuştan gelen bir takım farklılıklarımız işleri yapmada baskın ve gözlenebilir bir şekilde bize daha kolay gelen yola (işleri yapma tercihlerimiz) yöneliyor olmamızı açıklamaktadır. "Bu farklılıklar öğrenme sürecinde hem öğretmenin öğretme biçimini hem de öğrenenin öğrenim kalitesini etkilemektedir" (Yüksel, 2013:14).

Jung'un Psikolojik Tipler Kuramı (PTK); normal insanlar arasında gözlenebilir sistematik farklar olduğuna değinmektedir. Diğer gözlemcilerin insan davranışlarını rastgele olarak gördükleri yerde, Jung modeller görmüştür (Lawrance, 1993:7). PTK'nda bahsedilen her bir model dört ayrı boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlardan iki tanesi zihinsel süreçleri (bilgi edinme, karar verme) ifade etmektedir. Buna göre bilgiye baskın olarak ya duyularımız (sensing, S) ya da sezgilerimiz (intuition, N) yoluyla ulaşırız ve zihnimiz baskın bir şekilde ya düşünerek (thinking, T) ya da hissederek (feeling, F) karar vermeyi seçer. Jung, kuramında bahsettiği, tipleri oluşturan modelin, zihinsel süreçleri ifade eden iki boyutunu açıkladıktan kısa bir süre sonra kuramına yeni bir boyut eklemiştir. Üçüncü boyut; baskın zihinsel süreçleri nasıl kullandığımız ile ilgili boyuttur. Jung'a göre kişiler, baskın olarak kullanmayı tercih ettiği iki zihinsel süreç bileşenini yine baskın olarak dışadönük (extraversion, E) veya içedönük (introversion, I) olarak kullanmaktadır (1990:380-400). Briggs ve Myers, Jung'un psikolojik tip kuramını ayrıntılı bir şekilde incelemişler ve varlığı bilinmekle birlikte, bugüne kadar verilen tanımlarda vurgulanmayan dördüncü boyutu göstermişlerdir. Dördüncü boyut dış dünyaya karşı alınan tavırdır (Lawrence, 1993:11). Kişinin dış dünyaya aldığı tavır baskın bir şekilde ya yargısal (judging, J) ya da algısaldır (perceiving, P). Kuram içerisinde 16 farklı tip kombinasyonu bulunmaktadır. Her bir tip yukarıda açıklanan dört boyutu temsil eden harflerin oluşturduğu bir kombinasyondur. Psikolojik tip'in belirlenmesinde etkili olan boyutlar ve bileşenler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1. Psikolojik Tip Kuramının Boyutları ve Kombinasyonları
(Table 1. The Combinations and Dimensions of Psychological Types Theory)

Tip Kombinasyonu		
Boyutlar	Bileşen	Simge
Zihinsel Süreci Kullanım Şekli	Dışadönük	E
	İçedönük	I
Bilgi Edinme Şekli	Duyusal	S
	Sezgisel	N
Karar Verme Şekli	Düşünsel	T
	Duygusal	F
Dış Dünyaya Yönelme Şekli	Yargısal	J
	Algısal	P

Her boyuttan bir bileşenin baskın olmasıyla oluşan tip kombinasyonu bireyin psikolojik tipini meydana getirmektedir. Örneğin; İçedönük, duyusal, hissel, yargısal dediğimizde kombinasyon ISFJ

bileşenlerinden oluşmakta, tam tersi bir kombinasyonda düşünecek olursak ENTP bileşenleri; dışadönük, sezgisel, düşünsel, algısal olarak açılmaktadır. Psikolojik tipler kuramında sıkça geçen "baskın" kelimesi işlerimizi daha hızlı ve kolay yapabilmek üzere bilinçli veya bilinçsiz ama sıkça yöneldiğimiz yolu ifade etmek için kullanılmakta, baskın olmayan tercihler, baskın olana yardımcı bir görev üstlenmektedir. Şüphesiz ki yalnızca öğrencilerimizin tip kombinasyonlarına ulaşmak, onların işleri yapmada bireysel ve baskın bir şekilde hangi yolu tercih ettiğini bilmek, öğretimin kalitesini arttırmaya yetmeyecektir. Tip kombinasyonlarının farklılıklarını bilmek, önerilen öğretim yaklaşımlarını denemek ve yeni öğretim yolları geliştirmek faydalı olabilir. Bu nedenle psikolojik tip kuramına ilişkin araştırmalar kuramı zenginleştirmek ve aktif kullanıcılara yeni öneriler kazandırmak amacıyla halen sürdürülmektedir. Benzer bir yaklaşımla bu araştırmada ise yenilikçi eğitim yaklaşımlarının bir diğer ilgi odağı; eleştirel düşünme kavramı, farklı birçok araştırmada olduğu gibi çağın yeni düşünme tanımı olarak ele alınmakta, öğrencilerin psikolojik tip kombinasyonu ile eleştirel düşünme eğilimi arasındaki ilişki incelenmektedir. Bu noktada psikolojik tip kuramına ek olarak eleştirel düşünme kavram ve olgusunu tanımlamak araştırma sonuçlarını anlamlandırmamızı kolaylaştıracaktır. Eleştirel düşünme; düşüncelerin derinliğinde daha sorgulayıcı ve etkin olabilmek için temelde güvenilir ve geçerli bilgi ile farklı bakış açılarına yer veren, böylelikle çeşitlenerek zenginleşen, yorum yapmamıza olanak sağlayan, zihnin "neden" "niçin" ve "nasıl" sorularına cevap arayan düşünsel bir süreçtir (Coşkun, 2011:9). "Eleştirel düşünmeden kasıt; okunan, bulunan ya da söylenen bilgiler hakkında mutlak bir sonuca varmak yerine, alternatif açıklamalar olabileceğini de göz önünde bulundurmadır" (Kökdemir, 2003:3).

Eleştirel düşünme konusunda yapmış olduğu çalışmalarıyla tanınan Paul ve Elder (2001), eleştirel düşünmeyi "kişinin kendi düşünmesini iyileştirmek için, düşünme eylemini gerçekleştirirken bunun üzerinde düşünmesi" olarak tanımlamakta ve bu tanımda iki şeyin oldukça önemli olduğunu belirterek, bunları şu şekilde açıklamaktadır:

- Eleştirel düşünme sadece bir düşünme değil, aynı zamanda kendi kendini geliştirmek için nelerin gerekli ve etkili olduğunu ortaya çıkarmaktır.
- Kendi kendini geliştirme ise, bireyin düşünürken kullanacağı standartlar konusundaki becerisiyle ilgilidir. Bir diğer deyişle, standartlar yoluyla kendi düşünme biçimini geliştirmesidir.

Düşünme biçiminin geliştirilebilmesi için yeni beceriler gereklidir ve bu beceriler eğitim yoluyla kazanılabilir. Şahinel'e (2007:55) göre "Eleştirel düşünme becerilerini temel alan bir yaklaşımda eğitim durumları, anlatma ve yapma gibi öğrenme yaşantıları ile değil, öğrencilerin geniş kapasiteleri için farklı öğrenme yaşantıları önerebilen bir yapıda örgütlenebilmelidir" Çünkü eğitim açısından değerlendirildiğinde içerisinde bulunduğumuz çağ, ihtiyaç duyulan donanımın giderek daha kısa sürede ve etkin şekilde aktarılacağı bir ya da daha çok sistemin ihtiyacı içerisindedir. Bu sebeple yaşanan çağın gereği olarak, yeni öğrenme yaşantılarının örgütlenmesi daha etkin bir sistem için farklı öğrenme stratejilerinin ve hatta farklı kuramların birlikte incelenmesi ve araştırılması gereği ortaya çıkmıştır. Eleştirel düşünme ve psikolojik tip kuramını aynı çatı altında incelemek iki ayrı kurama katkı sağlayacağı gibi öğretimde farklı bakış açıları kazandırarak diğer çalışmalara da ışık tutacaktır. Eğitim sistemi içerisinde, psikolojik tipleri belirlenmiş

olan bireylere farklı öğrenme stratejileri ve farklı yöntem-tekniklerle verilecek eleştirel düşünme eğitimi ile ihtiyaç duyulan yeni öğrenme ortamları sağlanabilir. Böylelikle eğitimde ihtiyaç duyulan akademik başarısı yüksek, düşünen, eleştiren, sorgulayan, yaratıcı ve araştıran bireylerin yetiştirilmesine katkıda bulunulabilir. Bu ihtiyacın karşılanmasına katkı sağlayan eleştirel düşünme kavramı ve öğrenme stilleri çerçevesinde psikolojik tip kuramı ayrı ayrı ele alındığında literatürde birçok araştırmaya rastlanmış olmasına rağmen bu iki önemli konuyu bir arada ele alan ilişkisel bir araştırmaya rastlanamamıştır. Buradan hareketle aşağıda ilgili alan yazından bazı örneklerle yer verilmiştir. Araştırmaya yönelik olarak ilgili literatür incelendiğinde, ulusal ve uluslararası çalışmalarda eleştirel düşünme konusunda; farklı alan ve branşlarda öğrencilerin/öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimlerinin saptanması, eleştirel düşünmenin akademik başarıya etkisi, eleştirel düşünme yoluyla becerilerin arttırılması vb. çalışmalara rastlanmaktadır. Yapılan araştırmalarda sıklıkla eleştirel düşünme eğilimlerinin belirlenmesine yönelik çalışmalara rastlanmaktadır (Akyüzlüer, 2013; Hew ve Cheung, 2014; Bensley ve ark., 2014; Kostolitz ve ark., 2014; Selçuk, 2013; Şahin, 2014; Gülveren, 2007; Birinci, 2008; Akar, 2007; Zayıf, 2008; Yıldırım, 2005; Bilgin ve Eldeleklioğlu, 2007). Ağırlıklı olarak lisans eğitimi alan bireyler üzerinde yapılan çalışmalarda farklı alan ve branşlardaki öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri saptanmış ve çeşitli değişkenlerle ilişkilendirilmesi üzerine çalışılmıştır.

Eleştirel düşünme ve akademik başarının ilişkilendirilmesi konusunda ise gerek ulusal gerekse uluslararası çalışmalarda (Tican, 2013; Karataş, 2013; Grigorenko ve Sternberg, 1997; Akbıyık, 2002; Deniz, 2003; Kökdemir, 2003 vb.) eleştirel düşünme gücü yüksek olan bireylerin akademik başarılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalar, eleştirel düşünmenin yaşamın her alanında; sosyal, kültürel ekonomik ya da akademik yaşamda ne kadar önemli olduğunu açıkça göstermiştir. Müzik eğitiminde ise eleştirel düşünme yoluyla beceri ve performansın arttırılmasına yönelik çalışmalar incelendiğinde; (Coşkun, 2011; Abrahams, 2005; Roberts, 1997) eleştirel düşünmenin geliştirilmesi ile müzikal performansın, yaratıcılığın, hayal gücünün, yorum yapma becerilerinin vb. geliştiği belirtilmiştir. Diğer taraftan psikolojik tiplerin eğitimsel işlevi ile ilgili literatür incelemesi yapıldığında, daha çok psikolojik tiplerin öğrenme stili kavramı ile birlikte ele alındığı ve tiplere göre yapılandırılmış öğretim ile bireylerin başarı düzeyini arttırmaya yönelik çalışmaların yapıldığı saptanmıştır (Çoraklı, 2007; Ay, 2009 ve Yüksel, 2013; Reeder ve McPeek, 2011). Bu bilgilerin ışığında tasarlanan bu araştırmanın amacı, müzik eğitimi öğrencilerinin psikolojik tipleri ile eleştirel düşünme eğilimlerini incelemektir. Araştırmada, müzik eğitimi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve tip kombinasyonları saptanarak, tespit edilen tipler arasında eleştirel düşünme eğilimlerine göre fark olup olmadığı incelenmiştir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Çalışma, müzik öğretmeni adaylarının psikolojik tiplerini belirlemek ve eleştirel düşünme eğilimlerini saptayarak mevcut durumu ortaya koymak açısından önem taşımaktadır. Araştırma, eleştirel düşünme ve psikolojik tip kuramını aynı çatı altında toplayarak iki önemli konuyu bir arada ele alan bir çalışma olması ve bu konuların müzik eğitimi ile ilişkisini kurarak, bunun önemini ve gerekliliğini vurgulaması açısından önemli bir çalışmadır. Bu kapsamda psikolojik tipleri belirlenmiş olan müzik öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerini saptanabilir, alana özgü farklı öğretim yöntemleri ile müzik eğitimine yeni bakış açıları kazandırılabilir.

3. YÖNTEM (METHOD)

Müzik öğretmeni adaylarının tip kombinasyonunu oluşturan bileşenlere göre eleştirel düşünme eğilimlerinde farklılık olup olmayacağı yönündeki araştırma sorusundan yola çıkılarak, araştırma taşıdığı amaç, bu amaca uygun olarak izlenen yöntem ve toplanan verilerin niteliği açısından betimsel bir çalışmadır. Betimsel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 1998:79).

3.1. Araştırma Grubu (Participants)

Araştırmaya 2013-2014 eğitim öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim dalında eğitim görendoksan sekiz (98) kişi ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim dalında müzik eğitimi gören yüz on dokuz (119) kişi olmak üzere rastgele seçilmiş, toplam iki yüz on yedi (217) üniversite öğrencisi katılmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları (Data Collection Tools)

3.2.1. California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (CCTDI)

Katılımcılara araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile birlikte Kökdemir (2003) tarafından Türkçe'ye uyarlanan California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (CCTDI) uygulanmıştır. California Critical Thinking Dispositions Inventory" ölçme aracının uyarlama çalışması Kökdemir (2003) tarafından yapılmış ve bu ölçme aracının ismi Türkçe'ye "California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" olarak çevrilmiştir. Kökdemir'in bu uyarlama çalışması sonunda orijinali, toplam 7 faktör ve 75 maddeden oluşan ölçeğin, 6 faktöre ve 51 maddeye indirildiği görülmüştür. Araştırmada Kökdemir'in 6 faktöre ve 51 maddeye indirildiği "California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" Türkçe 'ye uyarlandığı hali ile Prof. Dr. Doğan Kökdemir' den izin alınarak kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa değerinin ($\alpha=0,86$) yüksek olması, araştırma için güvenilir bir veri toplama aracı olduğunu göstermektedir.

3.2.2. Myers Briggs Tip Belirleyicisi (MBTI)

Katılımcılara, Tuzcuoğlu (1996) tarafından Türkçe versiyonu yapılan Myers Briggs Tip Belirleyicisi (MBTI) de uygulanmıştır. Araştırma da, Myers-Briggs Tip Belirleyicisi'nin, dilsel eşdeğerlilik, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Tuzcuoğlu tarafından düzenlenen (1996) Türkçe versiyonu, kendisinden izin alınarak kullanılmıştır. Tuzcuoğlu'na (1996:68-70) göre İngilizce ve Türkçe formlara aynı deneklerin verdikleri cevaplar arasındaki uyum EI'da %78.12-%100, SN'de %68.75-%100, TF'de %56.25-%100, JP'de %75-%100 arasında değişmektedir. Her bir boyut için iki formarasında farklılaşan cevapların belirli bir yön taşımadığı işaret testiyle belirlenmiştir. Araştırmanın güvenilirlik katsayısının saptanması amacıyla MBTI'nin devamlılığı ile birlikte iç tutarlılık katsayıları belirlenmiştir. Tüm testin ve alt ölçeklerin iç tutarlılıklarının hesaplanmasında; Spearman-Brown, Flanagan, Rulon, Horst, Mosier formülleri kullanılmıştır. Kullanılan her bir formül ile elde edilen iç tutarlılık katsayıları arasında benzerlik bulunmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılığının belirlenmesi amacıyla ayrıca, Cronbach alfa katsayıları da hesaplanmış, EI boyutunda 0.96, SN boyutunda 0.88, TF boyutunda 0.92, JP boyutunda da 0.96 değerleri gibi yüksek düzeyde olduğu, kuvvetli bir tutarlılık taşıdığı belirlenmiştir (Tuzcuoğlu, 1996:72-78).

3.3. Veri İşlem Yolu (Data Collection)

Araştırma 2013-2014 eğitim öğretim yılı içerisinde Muğla Sıtkı Koçman ve Necmettin Erbakan Üniversitelerinin Müzik Eğitimi Anabilim dalında okuyan müzik öğretmeni adaylarının katılımları ile yapılmıştır. Çalışmada katılımcılara kişisel bilgi formu ile birlikte California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (The California Critical Thinking Disposition Inventory/CCTDI) ve Myers Briggs Tip Belirleyicisi (MBTI) uygulanmıştır. Kullanılan ölçekler, katılımcıların eğitim öğretim saatleri dışında kalan serbest bir zaman diliminde, katılımcılar konu hakkında bildirildikten sonra uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi (Data Analysis)

Araştırmacılar bu çalışmada, müzik eğitimi anabilim dalı öğrencilerinde saptanan farklı tip kombinasyonları arasında eleştirel düşünme eğilimlerine göre fark olup olmadığını bağımsız örneklem t-testi ile sınıflar arası farklılıkları ise chi-square ve tek yönlü varyans analizleri ile test etmişlerdir. Çalışmadan elde edilen verilerin, yapılan analiz sonucunda parametrik olduğu görülmüştür. Parametrik testlerin kullanılmasının ön koşulu verilerin normal dağılıma sahip olması ve varyans homojenliği olduğundan, verilere normallik testi yapılmıştır. Grup büyüklüğü 50'den fazla olduğundan Kolmogorow Smirnow testi kullanılmış, anlamlılık düzeyi 0,05'den büyük çıktığı ($p=0,627$) için dağılımın normal dağılım olduğu belirtilmiştir (Field, 2009). Öğrencilerin eleştirel düşünme eğiliminin yaş ve sınıf değişkenleri ile ilişkilendirilmesinde ise Pearson korelasyon testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSION)

Araştırma kapsamında; müzik eğitimi alan 217 örneklem grubunun eleştirel düşünme eğilimleri ve psikolojik tipleri saptanarak, tespit edilen psikolojik tipleri arasında eleştirel düşünme eğilimlerine göre fark olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular aşağıda tablo ve paragraflar halinde verilmiştir.

Tablo 2. Örnekleme oluşturan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimi ortalaması

(Table 2. The mean of critical thinking tendency scores of the students)

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	S.Sapma
Düşük düzeyde eleştirel düşünme eğilimi (<240)	177	146	239	212,34	±17,927
Orta düzeyde eleştirel düşünme eğilimi (>240)	40	241	288	253,40	±12,224
Genel eleştirel düşünme eğilimi (CCTDI)	217	146	288	219,91	±23,312

Tablo 2 incelendiğinde; Eleştirel düşünme eğilimleri saptanan 217 kişilik örneklem grubunun eleştirel düşünme eğilimi puanları ortalaması $219,91 \pm 23,312$ olarak belirlenmiştir. Kökdemir (2003), California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği bir bütün olarak değerlendirildiğinde, puanı 240'tan az olan kişilerin genel eleştirel düşünme eğiliminin düşük, puanı 300'den fazla olanların ise bu eğiliminin yüksek olduğunun söylenebileceğini belirtmektedir. Buradan yola çıkılarak örnekleme oluşturan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimi puan ortalamalarının ($219,91 \pm 23,312$) oldukça düşük olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, örnekleme oluşturan 217 katılımcının eleştirel düşünme eğilimlerinin en yüksek ve en düşük puanları incelendiğinde en yüksek puan 288 en düşük puan ise 146 olarak tespit edilmiştir. Bu sebeple 240 puanın alt sınır olarak kabul edilerek, 240

puanın üzerindeki toplam 40 katılımcının eleştirel düşünme eğilimleri alt seviyeye daha yakın olmakla birlikte orta seviyededir denilebilir.

Çalışmaya katılan örneklem grubunun eleştirel düşünme eğilimlerinin oldukça düşük olarak saptanması önemli bir problemi ortaya çıkarmaktadır. Ulusal alan yazın da yapılan araştırmalarda (Coşkun, 2011; Tabak, 2011; Piji Küçük, 2013) müzik eğitimi alan öğrencilerin genel eleştirel düşünme eğilimleri düşük seviyeye yakın olmakla beraber "orta" ya da "düşük" olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 3. Örnekleme oluşturan öğrencilerin tip kombinasyonlarına göre sınıflandırılması

(Table 3. The classification of the students according to type combinations)

No	Tip Kombinasyonu	N	%
1	ENFJ	4	1,8
2	ENFP	3	1,4
3	ENTJ	6	2,8
4	ENTP	9	4,1
5	ESFJ	15	6,9
6	ESFP	10	4,6
7	ESTJ	47	21,7
8	ESTP	28	12,9
9	INFJ	1	0,5
10	INFP	3	1,4
11	INTJ	9	4,1
12	INTP	13	6,0
13	ISFJ	9	4,1
14	ISFP	6	2,8
15	ISTJ	40	18,4
16	ISTP	14	6,5
Toplam		217	100,0

Tablo 3'deki Örnekleme oluşturan öğrencilerin tip kombinasyonlarına bakıldığında kuramda yer alan 16 farklı tip kombinasyonuna da ulaşıldığı görülmektedir. Ancak örnekleme oluşturan öğrencilerin ağırlıklı olarak 6 kombinasyon üzerinde yoğunlaştığı ve bu kombinasyonların ESTJ, ISTJ, ESTP, ESFJ, ISTP ve INTP olduğu tespit edilmiştir. Literatürde psikolojik tiplerle ilgili yapılan araştırmalarda, toplumda daha çok karşılaşılan tip kombinasyonları yüzde olarak benzerlik göstermektedir. Özellikle ESFJ, ESTJ, ISTJ, ESTP tipleri araştırmada en yüksek oranda gözlemlenirken, literatürde yer alan diğer çalışmalarda da (Munkasey, 2007; Uzun ve Dirlik, 2007; Akdeniz, 2013) sıklıkla bu tiplere rastlandığı görülmektedir (Bknz: Tablo 4).

Örnekleme oluşturan öğrencilerin ağırlıklı olarak 6 kombinasyon üzerinde yoğunlaştığı ve bu kombinasyonların ESTJ, ISTJ, ESTP, ESFJ, ISTP ve INTP olduğu tespit edilmiştir (Bknz: Tablo 3). Literatürde psikolojik tiplerle ilgili yapılan araştırmalarda, toplumda daha çok karşılaşılan tip kombinasyonları yüzde olarak benzerlik göstermektedir. Özellikle ESFJ, ESTJ, ISTJ, ESTP tipleri araştırmada en yüksek oranda gözlemlenirken, literatürde yer alan diğer çalışmalarda da (Munkasey, 2007; Uzun ve Dirlik, 2007; Akdeniz, 2013) sıklıkla bu tiplere rastlandığı görülmektedir (Tablo 4). Bu durum çalışmanın güvenilirliğini arttırmaktadır.

Tablo 4. Araştırma Bulgusu İle Literatür Çalışmalarının Tip Kombinasyonu Sonuçları
(Table 4. The Comparison of the Type Combinations Results of the Different Studies)

No	Tip Kombinasyonu	Coşkun Şentürk ve Yüksel (2014)	Munkasey (2007)	Uzun ve Dirlik (2007)	Akdeniz (2013)
		%	%	%	%
1	ENFJ	1,8	3,6	3,7	5,0
2	ENFP	1,4	3,9	5,8	2,1
3	ENTJ	2,8	4,4	1,2	4,3
4	ENTP	4,1	2,4	2,5	2,1
5	ESFJ	6,9	13,5	11,3	18,1
6	ESFP	4,6	14,8	14,1	5,7
7	ESTJ	21,7	13,6	8,0	24,7
8	ESTP	12,9	10,6	12,3	1,0
9	INFJ	0,5	1,4	0,6	3,8
10	INFP	1,4	1,8	5,5	1,2
11	INTJ	4,1	0,9	0,6	1,6
12	INTP	6,0	0,8	2,5	0,3
13	ISFJ	4,1	6,7	6,1	10,7
14	ISFP	2,8	5,4	12,3	2,6
15	ISTJ	18,4	6,8	9,2	14,1
16	ISTP	6,5	9,4	4,3	2,8
	Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 5. Örneklem Üzerinde Yoğunluk Gözlenen Tiplerin Eleştirel Düşünme Eğilimleri
(Table 5. The Critical Thinking Tendencies of Intensely Types)

Tip Kombinasyonu	N	CCTDI	Std.	F	P	LSD
		Ortalama	Sapma			
7ESTJ	47	222,74	±20,717	3,214	,009**	7 - 16** 8 - 15** 12 - 16* 15 - 16**
15ISTJ	40	226,85	±22,106			
8ESTP	28	213,64	±22,193			
5ESFJ	15	218,40	±18,827			
16ISTP	14	205,85	±15,159			
12INTP	13	226,38	±15,174			
Toplam	157	220,54	±21,106			

*p<,05; **p<,01

Örneklem üzerinde yoğunluk gözlenen tiplerin(ESTJ, ISTJ, ESTP, ESFJ, ISTP ve INTP) eleştirel düşünme eğilimi farklılıkları Tablo 5'te gösterilmektedir. Örneklem içerisinde bulunma oranı %5'ten az olan tipler, yapılan Levene testi (p<0,002) sonucunda varyansların homojenliğini bozduğu gerekçesi (Tabachnick ve Fidell, 2001; Büyüköztürk, 2007) ile veri setinden çıkarılmış, cevapların üzerinde yoğunlaştığı 6 tipe tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Diğer taraftan tipler arasında en düşük eleştirel düşünme eğilimine sahip olan ISTP tipine göre diğer tiplerin daha yüksek eleştirel düşünme eğilimine sahip olduğu ve bu durumun tipler arasında farklılığa sebep olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda tespit edilen farklılık, istatistiksel anlamda da anlamlı olarak bulunmuştur.

Tablo 6. Örneklem grubu içerisinde eleştirel düşünme eğilimi en yüksek olan (orta düzeyde) öğrencilerin tip kombinasyonlarının saptanması
(Table 6. The determination of the types combinations of the students who have higher (middle degree) critical thinking tendencies)

No	Tip Kombinasyonu	N	%
1	ENFJ	2	5,0
3	ENTJ	1	2,5
4	ENTP	2	5,0
5	ESFJ	1	2,5
6	ESFP	2	5,0
7	ESTJ	10	25,0
8	ESTP	3	7,5
9	INTJ	1	2,5
11	INTJ	2	5,0
12	INTP	3	7,5
13	ISFJ	2	5,0
15	ISTJ	11	27,5
Toplam		40	100,0

217 kişilik örneklem grubu içerisinde 240 puanın üzerinde (orta düzeyde) eleştirel düşünme eğilimi puanına sahip 40 katılımcının psikolojik tip kombinasyonu incelendiğinde ISTJ ve ESTJ kombinasyonlarının en yüksek eleştirel düşünme puanına sahip olduğu görülmektedir (Tablo 6). Tespit edilen bu iki tip kombinasyonunun içerisinde yer alan duyuşsal (S), düşünsel (T) ve yargısal (J) bileşenleri eleştirel düşünmesi daha yüksek olan bireylerdeki tip kombinasyonlarının ortak özelliği olarak dikkat çekmektedir. Literatürde, tip kombinasyonlarının eleştirel düşünme eğilimine göre karşılaştırıldığı bu çalışma ile paralellik gösteren herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Tablo 7. Düşük ve Orta Düzey Eleştirel Düşünme Eğilimine Sahip Öğrencilerin Tip Kombinasyonu Bileşenlerine Göre Karşılaştırmaları
(Table 7. The comparison of the students who have low and middle critical thinking tendencies according to the components of psychological types of the students)

Tip Kombinasyonu			CCTDI düzeyi				X ²	P
			Düşük		Orta			
Boyutlar	Bileşen	Simge	N	%	N	%		
Zihinsel Süreci Kullanım Şekli	Dışadönük	E	101	57,1	21	52,5	,276	,599
	İçedönük	I	76	42,9	19	47,5		
Bilgi Edinme Şekli	Duyusal	S	140	79,1	29	72,5	,824	,364
	Sezgisel	N	37	20,9	11	27,5		
Karar Verme Şekli	Düşünsel	T	134	75,7	32	80,0	,335	,563
	Duygusal	F	43	24,3	8	20,0		
Dış Dünyaya Yönelme Şekli	Yargısal	J	101	57,1	30	75,0	4,388	,036*
	Algısal	P	76	42,9	10	25,0		

*p<,05; **p<,01

Eleştirel düşünme eğilimi düzeylerine göre öğrencilerin psikolojik tip kombinasyonlarını oluşturan bileşenlerin sayısal dağılımı Tablo 7'da gösterilmektedir. Buna göre, dış dünyaya yönelme şekli ile eleştirel düşünme eğilimi düzeyleri incelendiğinde, orta düzey eğilime sahip öğrenciler ile düşük düzeye sahip öğrenciler arasında dış dünyaya yönelme şekillerinde, yargısal (J) ile algısal (P) arasında verdikleri cevaplarda farklılık gözlemlenmiştir. Bu durum da istatistiksel olarak p<0,05 düzeyinde

anamlı farklılık ifade etmektedir. Bu farklılık, eleştirel düşünme eğilimi daha yüksek olan katılımcıların dış dünyaya yönelme şekillerinde daha baskın olarak yargısal kişilik özellikleri gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Literatürde araştırmanın bu sonucuyla ilişkilendirebildiğimiz başka bir çalışmaya rastlanamamıştır.

Tablo 8. Öğrencilerin Tip Kombinasyonu Bileşenlerine Göre Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin Karşılaştırılması
(Table 8. The Comparison of the Critical Thinking Tendencies according to the Components of Psychological Types of the Students)

Boyutlar	Bileşen	Simge	N	CCTDI Ort ±	S.S.	t	P
Zihinsel Süreci	Dışadönük	E	122	218,739	±22,95	-,841	,401
	İçedönük	I	95	221,422	±23,77		
Kullanım Şekli	Duyusal	S	169	218,561	±23,05	-1,607	,110
	Sezgisel	N	48	224,665	±23,76		
Bilgi Edinme Şekli	Düşünsel	T	166	221,717	±21,68	2,073	,039*
	Duygusal	F	51	214,037	±27,39		
Karar Verme Şekli	Yargısal	J	131	225,762	±21,01	-4,789	,000**
	Algısal	P	86	211,002	±23,92		

* $p < ,05$; ** $p < ,01$

Tablo 8'de öğrencilerin Tip Kombinasyonu Bileşenlerine göre eleştirel düşünme eğilimlerinin karşılaştırıldığı görülmektedir. Müzik eğitimi öğrencilerinin psikolojik tiplerine göre eleştirel düşünme eğilimi incelendiğinde, dış dünyaya yönelme şekli göre yargısal olanların algısal olanlara, karar verme tercihlerine göre ise düşünsellerin duygusalara göre daha yüksek eleştirel düşünme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Bu durumların, istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık ifade ettiği görülmektedir. Buradan yola çıkarak, eleştirel düşünme eğilimleri daha yüksek olan katılımcıların psikolojik tip kombinasyonunu oluşturan bileşenlerinde ağırlıklı olarak "yargısal" (J) ve "düşünsel" (T) bileşenlere sahip oldukları görülmektedir. Araştırmaya benzer olarak, Yang ve Lin'in 2004 yılında lise öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada, öğrencilerin psikolojik tipleri ile eleştirel düşüncelerinin oluşturan alt boyutlar (varsayım, sonuç çıkarma, yorumlama, değerlendirme) arasında ilişki aranmıştır. Buna göre araştırmacılar, öğrencilerin betimlenen psikolojik tipleri (zihinsel süreci kullanım şekli ve bilgi edinme tercihleri) ile eleştirel düşünme alt boyutları (sonuç çıkarma, varsayım, yorumlama) arasında olumlu ilişkiler tespit etmiştir. Lawrence'a göre (1993) bireylerde karar alma şekliyle düşünsel (T) süreç baskın olduğunda; sorgulama, kişisel olmayan mantığı, kişisel olmayan sonucu bulmak için ve neden-sonuç ilişkilerini kullanmak suretiyle gerçekleşmektedir. Dış dünyaya yönelme şekliyle yargısal (J) olan tipler ise; dış hayatlarının planlanmasını yaparak, hayatlarının plan tarafından yürütülmek suretiyle yerleştirilmesini, kararlaştırılmasını ve organize edilmesini isterler (ss. 3-6). Tip kombinasyonunun içerisinde düşünsel (T) ve yargısal (J) bileşenlerini baskın olarak kullanan bireylerin mevcut yapısal özellikleri, eleştirel düşünmenin gereği olan ve en temelinde yer alan; sorgulama, farkında olma, çok yönlü düşünme, planlama, organize etme ile örtüşmektedir. Bu sebeple düşünsel ve yargısal süreci daha baskın olarak kullanan psikolojik tiplerin eleştirel düşünme eğilimlerinin daha yüksek çıkması araştırmaya anlamlı bir boyut katmaktadır.

5. SONUÇ (CONCLUSION)

Araştırmada müzik eğitimi alan öğrencilerin genel eleştirel düşünme eğilimi düşük seviyeye yakın olmakla beraber "orta" ya da "düşük" olarak tespit edilmiştir. Bu sebeple müzik eğitimi alan öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin arttırılmasına yönelik olarak gerekli olan etkinlik ve öğretim stratejileri geliştirilmeli bu beceriler tam ve kalıcı olarak öğrencilere kazandırılmalıdır. Örneklemi oluşturan müzik eğitimi öğrencilerinin tip kombinasyonuna bakıldığında kuramda yer alan 16 farklı tip kombinasyonuna da (ENFJ, ENFP, ENTJ, ENTP, ESFJ, ESFP, ESTJ, ESTP, INFJ, INFP, INTJ, INTP, ISFJ, ISFP, ISTJ, ISTP) rastlanıldığı görülmektedir. Ancak örneklemi oluşturan öğrencilerin ağırlıklı olarak 6 tip kombinasyonu üzerinde yoğunlaştığı ve bu tiplerin ESTJ, ISTJ, ESTP, ESFJ, ISTP ve INTP puanı üzerinde (orta düzeyde) eleştirel düşünme eğilimi puanına sahip 40 katılımcının tip kombinasyonu incelendiğinde ISTJ ve ESTJ gruplarının en yüksek eleştirel düşünme puanına sahip oldukları görülmektedir. Tespit edilen bu iki tip kombinasyonunun içerisinde yer alan duygusal (S), düşünsel (T) ve yargısal (J) bileşenleri eleştirel düşünmesi daha yüksek olan bireylerdeki tip kombinasyonlarının ortak özellikleri olarak dikkat çekmektedir.

Araştırmanın sonucu olarak, müzik eğitimi öğrencileri tip kombinasyonunu oluşturan bileşenlere göre eleştirel düşünme eğilimleri açısından incelendiğinde, dış dünyaya yönelme şekillerine göre yargısal (J) olanların algısal (P) olanlara, karar verme tercihlerine göre ise düşünsellerin (T) duygusalara (F) göre daha yüksek eleştirel düşünme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle Tip kombinasyonunda Yargısal (J) ve Düşünsel (T) bileşeni daha baskın olarak kullanan bireylerin eleştirel düşünme eğilimleri daha yüksektir. Tip kombinasyonunun içerisinde düşünsel (T) ve yargısal (J) bileşenlerini baskın olarak kullanan bireylerin mevcut yapısal özellikleri, eleştirel düşünmenin gereği olan ve en temelinde yer alan; sorgulama, farkında olma, çok yönlü düşünme, planlama, organize etme ile örtüşmektedir. Bu sebeple düşünsel ve yargısal süreci daha baskın olarak kullanan psikolojik tiplerin eleştirel düşünme eğilimlerinin daha yüksek çıkması araştırmaya anlamlı bir boyut katmaktadır.

6. ÖNERİLER (RECOMMENDATIONS)

- Araştırma müzik eğitimi alan öğrenciler üzerinde örneklem daha da genişletilerek tekrar yapılabilir, Türkiye genelinde müzik eğitimi almayı tercih eden öğrencilerin ağırlıklı olarak hangi tip kombinasyonuna sahip oldukları ve eleştirel düşünme eğilimleri saptanabilir.
- Müzik eğitimi alan öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin arttırılmasına yönelik olarak müzik eğitiminde verilen alan dersleri birbirleriyle koordineli olarak işlenerek, tüm derslerde eleştirel düşünme becerilerini kazandırmaya yönelik etkinlikler ve öğretim stratejileri kullanılabilir.
- Eleştirel düşünme becerilerini tam ve kalıcı olarak öğrencilere kazandırabilmek için bu beceriler ayrı ders olarak da lisans eğitiminde verilebilir.
- Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alan öğretim uygulamalarının (MBTI vb.) desteklenmesi ve tüm kademelerdeki öğretmenlerin, yeni yaklaşımlar ve uygulamalardan haberdar edilmesi sağlanabilir.
- Aynı araştırma farklı eleştirel düşünme ve psikolojik tip ölçme araçları kullanılarak tekrarlanabilir.

- Bu alandaki ölçme araçları az olduğundan alana yönelik araştırmalar daha çok yapılabilir ve alana özgü ölçme araçları geliştirilebilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Abrahams, F., (2005). Critical Pedagogy for Music Education: A Best Practice to Prepare Future Music Educators. <http://www-usr.rider.edu/~vrme/v7n1/visions/Abrahams%20CPME%20Best%20Practices.pdf> adresinden 05.08.2014 tarihinde indirildi.
- Akar, Ü., (2007). Öğretmen Adaylarının Bilimsel Süreç Becerileri ve Eleştirel Düşünme Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişki, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Akbıyık, C., (2002). Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Akademik Başarı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akyüzlüer, F., (2013). Müzik Öğretmeni Eğitim Programının Müzik Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri Üzerindeki Etkileri. NWSA-Fine Arts, D0152, 9, (3), 111-119.
- Akdeniz, C., (2013). Kişilik Profillerine Göre Öğretmenlerin Öğrenme Stratejisi Tercihleri ve Öğretim Stratejilerini Kullanma Durumları (Eskişehir İli Örneği), Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Ay, A., (2009). Lise 10.sınıf Öğrencilerinin Kişilik Tiplerinin Akademik Başarı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi (Gaziantep İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim bilimleri Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Bensley, D.A., Lilienfeld, S.O., and Powell, L.A., (2014). A new measure of psychological misconceptions: Relations with academic background, critical thinking, and acceptance of paranormal and pseudoscientific claims. Learning and Individual Differences. V. 36, P. 9-18.
- Bilgin, A. ve Eldeleklioğlu, J., (2007). Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education) 33: 55-67 [2007].
- Birinci, E., (2008). Materyal Tasarımı ve Geliştirilmesinde Proje Tabanlı Öğrenmenin kullanılmasının Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Beceri Düzeyleri, Yaratıcı Düşünme Düzeyleri ve Bilimsel Süreç Beceri Düzeyleri Üzerinde Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Büyüköztürk, Ş., (2007), Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Coşkun, G., (2011). Eleştirel Düşünme Eğitiminin Müzik Eğitiminde Performansa Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Müzik Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Çoraklı, E., (2007). Müzik Öğretmeni Adaylarının Piyano dersindeki Başarıları ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- Deniz, T., (2003). Coğrafya Öğretiminde Eleştirel Düşünme Yönetiminin Başarıya Etkisi, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Field, A., (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Sage publications.
- Grigorenko, E.L. and Sternberg, R.J., (1997). *Styles of Thinking, Abilities, and Academic Performance*. *Exceptional Children*, 63 (3), 295-312.
- Gülveren, H., (2007). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerileri ve Bu Becerileri Etkileyen Eleştirel Düşünme Faktörleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Hew, K.F. and Cheung, W.S., (2014). *Improving Social Studies Students' Critical Thinking*. In *Using Blended Learning* (pp. 59-78). Springer Singapore.
- Jung, C.G., (1990). *Psychological Types*. The Collected Works of Carl G. Jung. Volume 6. Ninth Printing. Princeton University Press, New Jersey.
- Karasar, N., (1998). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama Yöntemi*. Ankara: Pars Matbaacılık Sanayi.
- Karataş, K., (2013). *Öğretmen adaylarının öz yönetimli öğrenmeye hazır bulunuşluklarının eleştirel düşünme eğilimleri, genel öz yeterlikleri ve akademik başarıları açısından yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kostolitz, A.C., Hyman, S.M., and Gold, S.N., (2014). *How ineffective family environments can compound maldevelopment of critical thinking skills in childhood abuse survivors*. *Journal of child sexual abuse*, 23(6), 690-707.
- Kökdemir, D., (2003). *Eleştirel Düşünme ve Bilim Eğitimi*, PIVOLKA, 2(4),3-5.
- Kreber, C., (1998). *The Relationships between Self-directed Learning, Critical Thinking, and Psychological Type, and some Implications for Teaching in Higher Education*. *Studies in Higher Education*. Vol. 23 Issue 1, p71. 16p.
- Kuzgun, Y., Şimşek, A., Balaban Salı, J., Pişkin, M. Yeşilyaprak, B., Deryakulu, D., Hazır Bırakmaz, F. ve Özyurt Eylen, B., (2006). *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*. (2. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Lawrence, G.D., (1993). *People Types & Tiger Stripes* (Third Edition). Center for Applications of Psychological Type Press, Florida.
- Munkasey, M., (2007). *Personality Types, A Commentary on Human Differences*. The ISAR International Society for Astrological Research.
- Paul, R. and Elder, L., (2001). *Critical Thinking Tools for Charge of Learning and Your Life*, Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.
- Piji Küçük, D. ve Uzun, Y.B., (2013). *Müzik Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri*, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD, Cilt 14, Sayı 1, Nisan 2013, Sayfa 327-345.
- Reeder, R.M. and McPeck, R.W., (2011). *Using Psychological Type-related Teaching Tools to Improve Reading Comprehension*. *Journal of Psychological Type*, Volume 71, September 2011 (p:46-53)
- Roberts, B., (1997). *University Music Education Students' Discipline Content Boundaries for Critical Thinking in The*

Foundations of Music Education: A Research Report. Canadian Music Educator, 38 (2) Winter 1997.

- Selçuk, B., (2013). Türkçe öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve özel alan yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Muğla ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Şahin, A., (2014). İngilizce öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimleri düzeyleri ile eleştirel düşünme stratejilerini kullanma düzeyleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çaç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.
- Şahinel, S., (2007). Eleştirel Düşünme Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S., (2001). Using Multivariate Statistics (4th ed.). Needham Heights.
- Tabak, C., (2011). Müzik eğitimi öğretmenliği anabilim dalı 4. Sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Tican, C., (2013). Yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretim etkinliklerinin öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine, eleştirel düşünme becerilerine, demokratik tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi. Yayınlanmamış Doktora tezi. Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tuzcuoğlu, S., (1996). Myers Briggs Psikolojik Tip Belirleyicisinin Dilsel Eşdeğerlilik Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışması. Unpublished PhD dissertation, Marmara University, Institute of Social Sciences.
- Uzun, E. ve Dirlik, S., (2007). Kobi Sahiplerinin Girişimcilik, Kişilik ve Liderlik Özelliklerinin Değerlendirilmesi: Muğla İlinde Ampirik Bir Araştırma. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:6 Sayı:11 Bahar 2007/2 s.133-148
- Yang, S.C. and Lin, W.C., (2004). The Relationship Among Creative, Critical Thinking and Thinking Styles in Taiwan High School Students. Journal of Instructional Psychology, Cilt 31, Sayı 1
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, G., (2013). Flüt Öğretiminde Psikolojik Tip Kuramına Dayalı Öğrenme Stili Odaklı Öğretim Uygulamalarının Öğrenci Başarı Düzeyine Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Müzik Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Zayıf, K., (2008). Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.